

Vychodia šesť ráz do týždňa.
 Predplatná cena:
 pre Uhorsko a Rakúsko:
 na celý rok ..... 16 zl.
 na pol roka ..... 8 zl.
 na štvrt roka ..... 4 zl.
 do cudzozemska:
 na celý rok ..... 22 zl.

NÁRODNIE NOVINY.

Bezmenné dopisy
 prijímajú sa len od známych
 už dopisovateľov.
 Nefrankované listy sa ne-
 prijímajú.
 Jednotlivé čísla predávajú sa
 po 8 kr.

Redakcia, administrácia a expedícia v Turó. Sv. Martine.

Ročník XXIX.

Streda, 30. marca 1898.

Číslo 72.

Kandidatúra princa Georga.

Grécky kráľovič Georgios bez pochyby stane sa autonómym riaditeľom osudov mnoho spomínanej Kréty. Otázka jeho kandidatúry v posledné časy sôsústreďovala sa v rukách troch veľkých dŕžav: Ruska, Francúzska a Anglicka. Rakúsko-Uhorsko, za príkladom Nemecka, hotuje sa „ticho výstň z dvorany európejského koncertu“, ako vyslovili sa nemecké oficiálne noviny. Orgán nášho ministra zahraničných diel „Fremdenblatt“ potvrdil to a ospravedlnil vzdialenie sa rakúskych lodí tak, že to neznamená nesúhlas s veľkými dŕžavami, trebárs nenásledovali príklad germánskej a rakúskej flotily. Rakúsko žiadne nemá proti kandidatúre princa Georga, keď i nevystavuje sa za ňu.

Ale práve v tom je hák. Porta odkazovala jednala dľa formuly: „Kto nenie proti nám, ten je za nás.“ Utiahnutie sa Germánie a Austrie portu môže len posilniť protivit sa kandidatúre princa Georga. A skutočne, od tých čias porta protivit sa a tak ďaleko to došlo, že objavila len tureckého poddaného prijat na gubernátorstvo ostrova.

S tým otázkou kandidatúry ďaleko ešte nie je hodena medzi staré železo, zakiaľ s Ruskom a Francúzskom dŕžat bude Anglia. Tieto tri dŕžavy po úchode Nemecka a Austrie stanú sa hospodinami nad kréťanským gazdovstvom. Ich lode a posádky postačia presvedčiť kresťanské obyvateľstvo Kréty, že zavedenie predošlého pašovského poriadku, či vlastne neporiadku, stalo sa už nemožným pre všetky budúce časy. Razom pôjdu silné elektrické prúdy do Caribradu: z Petrohradu, Paríža a Londýna; jestli porta a týmto odola, tedy otázka kréťanského gubernátorstva bude riešená bez súhlasu sultánovho, ktorý vzdorom svojim utráti ešte i to obajanie, ktoré rezultuje z jeho zdanlive aktuálnej vôle vo veciach východných. Otázka riešená bude v smysle spoločného programu všetkých európejských veľmoci, dľa ktorého úplná autonomia ostrova je conditio sine qua non. K tomu všetkému príde nedávno publikované objavenie ruskej vlády, že ona osilnenie tureckej moci na Kréte absolútne netrpí práve tak, ako i nedovolí, aby generálnym gubernátorom stal sa poddaný tureckého sultána. Poddaný tureckého sultána, čo i krstiený, čo chvíľa stal by sa zase len pašom a celé úsilie Európy bolo by bývalo marné.

Pravda, oddialenie sa Germánie a Austrie z kréťanských vód, ako na jednej strane posmelí portu sedieť u mora a čakať na pohodu, vlastne nepohodu, tak na druhej strane tri dŕžavy budú prinčené ísť pomaly, krok za krokom k cieľu: posadiť na Krétu gréckeho kráľoviča Georga. Preto riešenie, možno, ešte pretiahne sa na dva-tri mesiace. Veď Kréťania nemajú náhlo pod záštitou európejských posádok. Zakiaľ sú tam, o nejakom zvýšení mohamedánskeho vplyvu na ostrove nemôže byť ani reči, lebo dŕžavy dobre vedia, keby niečo urobili za Turka, obyvateľstvo kresťanské znovu povstane, znovu zahrmbia diaferdany a otázka kréťanská razom stane sa nebezpečím pre mier celej Európy.

Kandidatúra kráľoviča Georga je teraz jediným možným riešením kréťanskej otázky. Už prešlo niekoľko mesiacov, čo Rusko túto kandidatúru postavilo, povolajúc ostatné štáty pripojiť sa k návrhu, alebo menovať iných, rovno súcích kandidátov. Na tento druhý punkt príhlasu nebolo žiadnej odvety. Francie, Anglie a po istý stupeň i Itálie vyslovili sa za ruského kandidáta. Germánia a Rakúsko-Uhorsko nevysslovili sa zaňho, ale držaly za vhodnejšie „ticho výstň z dvorany európejského koncertu.“

Tak porta má teraz prácu len s Petrohradom, Parížom a Londýnom, svorným v otázke kandidatúry. Otázka je len tá, či princ Georg poplaví sa na Krétu s povolením sultána a či bez jeho povolenia. Pre portu bude asi ľahšie podliezť, než preskočiť.

Politický prehľad.

— 29. marca.

Anglický ministerpredseda Salisbury, v sprievode svojho lekára, včera odišiel z Londýna a z Anglie na kontinent, iste do južného Francúzska.

V španielsko-amerikánskom spore zo včerajšieho dňa zprávy nie sú také hrozivé.

A na európejskom Východe bude už polozenie určitejšie? Po tieto dni zase väčšmi bola spomínaná kandidatúra gréckeho kráľoviča na gubernátorstvo ostrova Kréty. Turecký komisar na ostrove, Džefat paša, urobil návštevu admirálovi Skrydlovu, náčelníkovi ruskej eskadry na Stredozemnom mori, a pri tej príležitosti mal s ním dlhší rozhovor. Paša — ako píšu grécke noviny — vykladal admirálovi nebezpečenstvá, ktoré môžu povstať z vymenovania kráľoviča Jura za generálneho gubernátora; odvolával sa pri tom na nepokoj, ktorý vraj bolo badať v muzulmanstve už na zvesť o kandidatúre. Admirál Skrydlov odpovedal pašovi, že v skutočnosti niet toho nebezpečenstva. Jemu je hodnoverne známo, že mnohí muzulmani mali by radšej kráľoviča Jura, než kohoľvek iného za generálneho gubernátora, lebo sú presvedčení, že len pod jeho gubernátorstvom prestanú neporiadky a anarchia na ostrove a prestanú veľké protivy medzi dvoma elementami obyvateľstva, medzi kresťanmi a mohamedánmi.

Petrohradský „Sviet“ priniesol zpravu Angličanom nebárs príjemnú: Menelik pomeřil sa s kalifom Abdullahi. Tento na znak svojho priateľstva poslal Menelikovi blavu predošlého Negaša Johannes, ktorá bola v Chartume opatrovaná. Abdullahi poslal i oddiel svojho vojska expedíciou pod Bonchampom do Fašody a druhý oddiel do Chartumu pod vodcovstvom francúzskeho officiera menom Chlochette, Menelik však tiahne s veľkým vojskom na juhozápad k jazeru Rudolfa. Anglickí agenti popúdili Somalov proti abyssinskému paustvu. Menelik nárokuje si teraz celé územie, ktoré rozprestiera sa medzi Abyssíniou a Nilom a nedovolí anglickým expedíciám prichod cez toto územie.

Mládež.

Najmä asi od desiatich rokov Francúzi žalujú sa na svoju mládež. Hlasy, podobné ich žalobám, ozývajú sa však i u iných národov. Je to akási zvláštnosť našej doby.

Francúzsky spisovateľ Henri Lavedau v svojej knihe „Les Jeunes“ sputuje sa, aká je povaha te-rajšej mládeže? a odpovedá, že hlboká protivá k starej generácii, vedomá, zásadne hľadaná protivá. Idey a city, ktoré mali nad starými moc, nad mladými moci nemajú. Starí boli pod vlivom bohatého života citového — mladá prevážne rozumujú a tak opanujú pohádzky duše. Mladé pokolenie myslí ostre, ale citi len zpolovice. Sú vraj bez temperamentu, ľahostajní, blaseovaní; nemajú iluzií, ale nemajú ani veľkých

cieľov v živote — ani cieľa, ani túžadosti, ani želaní. Slová „vlast“, „zástava“ pre starých majú ešte významný obsah, mládež pri tých slovách necíti ničoho.

Špecifickou vlastnosťou francúzskej mládeže je jej beznáboženský život. Spustlosť mladého človeka v jeho pomere k žene, dľa knihy Lavedaua, je taká, ako ju predstavuje literatúra francúzska.

Konflikt svoj so starším pokolením francúzska mládež prenáša do rodiny. V boji proti starej, vymierajúcej generácii predtým v rodine zachovávalo sa prímerie: syn pred otcom zdržal sa hádko a mčal. Dnes zachodia v tom boji až k posledným konsekvenciám. Synovia Lavedaua nemajú úcty k svojim otcom, ponevác títo nechcú si osvojiť ich názory. Im rozum povie všetko, srdce ničoho. Nemajú onej milej šetrnosti k životným náhladom svojich otcov a povedia im rovno, že ich počítajú k mŕtvym. Ani nemusí byť príliš starý, aby si bol počítaný k mŕtvym: mládež rýchle žije. Čo trvalo desať rokov, už sa im zdá predpotopným.

Študený egoizmus zožral mladému človeku ako jed všetky citové moci. Kult vlastného ja musí mu nahradit všetky ztratené ideály. Na svete existuje pre takého iba jediná osoba. Všetko, čo by ho vyviedlo z rovnováhy, on zapudzuje od seba. Slečinka padne niektorému do náručia s výkrikom: „milujem Ťa!“ a on dostane klopanie srdca od zlaknutia: „Ach, prosím, len nie sentimentálne!“ Vo všetkom je na stanovisku prosperčarskom. Načo spomínať na pr. mŕtvých? Myslienka na smrť je taká nepríjemná — preč s ňou!

Lavedau až nemilosrdne maluje. Vnútri rozorvanosť, pustota, zovňajškom korrektnosť, bezúhonnosť. Ich zásada je: len nie škándal! Všetko urobia pre zovňajšiu čistotu, spoločenskú respektabilitu, ale nič pre pravdu. Všetko je dovoleno, čo nespôsobí nepríjemnosť. . . .

Stoletiu, ktoré onedlho nastane, bude treba naprávať všeličo. Kto vie, v akej hrmavici príde osvietenie duchov!

Domáce zprávy.

Predlohy o vyrovnaní akosi nechodia. Uhorská vláda ponechala vraj rakúskej úreč termín a táto — tak sa zdá — ešte sa s väčšinou nedorozumela, preto vraj dost ľahko, že všetky návrhy až po Veľkej noci parlamentom predložené budú. I tak je vraj veľmi málo výhľadu, že by rajchsrát prijal vláde predlohy, kým nevie, na akej kvote sa obe vlády dorozumely. A to ani jedna vláda povedať nechce.

Zanedlho hodlá vláda predložiť snemu návrh zákona o polno hospodárskych a priemyselných spoločensťach.

Famózne nariadenie ministra pravosúdia na štátnych zastupiteľov o prekutávaní „podozrivých“ listov a poštových zásielok vzbudilo veľké rozrušenie v celej neodvislej žurnalistike. „Alkotmány“ píše:

„To nariadenie je tým najväčším škándalom, ktorý sa len myslieť dá v štáte civilisovanom. . . . Čo znamená toto nariadenie? To, že v Uhorsku niet viac listovej tajnosti, chránenej ctou pošty. To, že štátne zastupiteľstvo beztriestne môže otvárať každú poštovú zásielku, ktorej svätosť každá civilisovaná európejská legislatúra postavila pod ochranu štátnej počestnosti a verejnej cti. Ale po tom, čo sme zkusili, ani nás to neprekvapuje. Keď ministerpredseda dostal raz politické a sudcovské privilegium na lámanie listovej tajnosti (Toto je narážka na to, keď ministerpredseda Bánffy verejne sdelil dôverný list bývalého zahraničného ministra Kálnokyho v záležitosti nunciusa Agliardiho, potom i na to, keď prečítal v snemovni listy, ktoré boli písané na správcu kancelárie ľudovej strany, opáta Jána Molnára. Red.), toto nariadenie je teda už len prirodzeným a nutným následkom toho a tvorí ono tú najzvláštnjšiu charakteristiku vlády Bánffyho. Hľa, Uhorsko kleslo na úroveň tých despotických krajín, ktoré v čiernej minulosti považovali nečestnú ustanovizeň čierneho kabinetu za systém

vládania. Ale tie štáty vykonávaly to hnusné remeslo aspoň potajomky. Vláda Bánffyho však mocou nariadenia uvádza ten systém do života.*

Politika na kazateľni. Liberáli stále privalávajú ľudovej strane, že kňazi na kazateľni pestujú politiku a to že sa nepatrí. „Pressb. T.“ píše o tom predmete: „Náboženstvo je ako obživujúci lúč slnca, ktorý všade musí vniknúť, aby tvoril silu života. Kam nevnikne, tam povstane burina, smieť a storaké drubhy jedovatých húb. Ako snečný lúč obživuje zahrady privátnych strán, lesy a polia, tak musejú náboženské zásady preniknúť nielen privátne, ale každé pole verejného života. To ale nenie ináč možné, len keď s kazateľne prednesú sa tak na privátny, ako na verejný život vzťahujúce sa pravidlá a zákony. S kazateľne nehlásajú sa len večné a nezmeniteľné zákony privátnej morálky, ale i z nich pre verejný život odvodené pravidlá, lebo by to bolo hanebné a nebezpečné počnanie, keby kto chcel kresťanského človeka odlúčiť od kresťanského občana.

Úloha duchovenstva je rozširovať s kazateľne náboženstvo, hlásať jeho pravdy, jeho nauky a dejiny, živými príkladmi objasňovať a tiež príkladmi dokazovať, kam zajdú jednotlivci i národy bez náboženstva. A keď ešte vidíme, ako liberalismus, judaizmus a socializmus plnými rukami rozsieva neblabé semá irreligiosity, keď vidíme, že v knihách, časopisoch, v škole, v parlamente a všade hlásajú sa bezbožné nauky, či voči týmto verejný život úplne otravujúcim výjavom nemáme právo i povinnosť hlásať pravdy svojho náboženstva? Tolko práva, ako Pfeiffer, Várkonyi, Vészi, Falk alebo Bánffy snáď predsa len máme i my. Keď oni majú právo hlásať svoje učenie s rečnicekej tribuny, môžeme to robiť i my so svojich kazateľni. A toto právo nám neomylné patrí, nielen so stanoviska rozširovania náboženstva, ale menovite a v prvom rade na svoju ochranu. Povinnosť chrániť a brániť náboženstvo nebola ešte nikdy tak naliehavá a potrebná, ako práve teraz.

Liberalizmus učí, ako známo, že je to úplne ľahostajné, či náboženstvo existuje a či nie. Voči tejto teorii je našou povinnosťou dokázať, že verejný život bez náboženstva musel by zahynúť. Liberalizmus je systém potlačovania a násilnosti. Následkom toho je povinnosťou duchovenstva dokázať, že štátni občania majú voči kresťanstvu nielen povinnosti, ale tým samým i neodskriepiteľné a zabezpečené práva. Ľud musí byť poučený, že svoje práva nesmie používať v protive k náboženstvu a že obrana jeho práv je práve tak náboženskou povinnosťou, ako každý iný náboženský skutok. — Judaizmus učí, že konečný cieľ človeka je pozemské šťastie, pozemský blahobyt, svetská moc a sláva. Judaizmus robí medzi ľuďmi rozdiely a dľa tých rozdielov reguluje morálku. Duchovenstvo

ma teda úlohu poučiť ľudí, že ohľadom lásky k bližnému nesmie robiť medzi ľuďmi žiaden rozdiel. Socializmus tají Boha, tají vlasť; my oboje musíme brať pod svoju ochranu.

A kdeže to má duchovenstvo robiť, ak nie s kazateľne? Shromaždenia ľudu svobodno vydržiavať len s milostivým povolením slúžnoviev a tí, ako známo, netrpia ani len spomienku kresťanskej akcie! Svobodné slovo je na kazateľni najsvobodnejšie, najväčnejšie a preto i najúčinnivejšie.

A konečne, veď liberalismus sám k tomu kňazovo núti. Socializmus potlačovať bolo duchovenstvo zrovna vyzvané. Lenže kňazi dobre vedia a poznajú svoje povinnosti a úlohy a sú si aj toho povedomí, že nemajú ich len vtedy plniť, keď sa to páči etnej vláde, ale i vtedy, keď omly a vrtochy vlády majú byť redukované na ich reálnu hodnotu. Chyby, zločiny, lož, mam, vykorisťovanie, urážky práva, irreligiosita a p., to všetko treba s kazateľne bičovať a nie je to vinou duchovenstva, že liberalismus musí byť spomnaný pri všetkých týchto tituloch. Ostatne liberalismus nepotrebuje báť sa „politisujúceho“ kňaza. Veď zbraň je veľmi nerovná. Kňazi hovoria ľudu k srdcu, kdežto liberálni páni mu hovoria do vrecka a preto je to skutočne div, že dakedy i pravda zvíťazí.

Ale politisovanie duchovenstva má predsa vždy isté hranice. Na kazateľni nemôže kňaz hovoriť v záujme svojho vačka, ako robí to liberálny otec vlasti. Keď kňaz káže, vtedy musí zabudnúť na všetky pozemské myšlienky a bezzištné hlásať učenie Kristovo. No nebezpečnejší, ako ziskubažnosť, je fanatismus, ktorý neprenasleduje zločin, ale toho chce vyhubiť, kto chybil. Liberalizmus nepotrebuje sa báť, lebo duchovenstvo nikdy nebude ľudu popudzovať, aby podpaloval domy liberálov a ich majetky konfiskoval. Ani prenasledovanie Židov nebude sa hlásať, lebo náš antisemitizmus nenie tajná nenávisť proti Židom, ani nie sociálny antisemitizmus, ale výlučne politický, ktorý nemá iných cieľov, ako ten, aby z rovnováhy vyhodená kresťanská hegemonia usilovnosťou a prácou zase prišla k svojim právam.

Politika s kazateľne nesmie byť sebecká, nie fanatická a následkom toho ani kortéská. Na kazateľni sa nekortešuje. A ďalej nesvobodno ísť v tomto ohľade, ako k tomu osvedčenie, že kto hlasuje so stranou, ktorá neuznáva kresťanské zásady za svoje, ten že pácha ťažký zločin. Ešte väčšou chybou bolo by tak hovoriť s kazateľne, žeby si ľud mohol snáď myslieť, že môže byť spokojný aj s terajším politickým systémom. V liberálnom smysle kňaz s kazateľne hovoriť nemôže, ak nechce zradiť svoju cirkev.

Kňazi budú teda aj ďalej politisovať, ako politisovali dosiaľ, lebo dost skoro príde čas, a ten čas nie je ďaleko, kde proti hanebnému systému štátnej omnipotencie, proti atheistickej liberálnemu panstvu

a proti bezbožným zástupom mámitelov ľudu jedinou ochranou bude: utiekať sa k cirkvi.*

Prehľad časopisov.

Uhorský Crispi. Pod týmto záhlavím píše barón Ivor Kass v 74. čísle „Hazánku“: „Talianský Crispi vyzdvihol v neapolskej banke na volebné peniaze 690.000 lír, čili 340.000 zlatých; uhorský Crispi desať ráz toľko navyberal od daktorých pánov, ačkoľvek v Taliansku na základe všeobecného hlasovacieho práva je desať ráz toľko voličov, ako v Uhorsku. Talianský Crispi vrátil požičku i s úrokami, uhorský Crispi nevrátil nič. Talianský Crispi dostal od Kornela Herza za veľký kríz Mauricia 50.000 frankov, to tvrdia poznámky neboho Reinacha; uhorský Crispi tvrdí, že nikdy nikomu nepredal za peniaze rád, titul alebo členovstvo v magnátskej tabuli; nech dokáže, kto to hovorí, a to je promluva, kto nevie dokázať. Tolko vyznačení rozdal takým, ktorých zásluhy sú neznáme, že musíme obdivovať jeho veľkodušnosť. Tí, čo mu dali peniaze na voľby, dali mu ich teda tiež do daru. I táto veľkodušnosť nemá páru. Ale i o darovaných peniazoch sa účtuje, keď sú darované na verejné ciele. Talianský Crispi účtoval, aby sa nemyslelo o ňom, že ich obrátil na vlastné ciele, alebo že vyplatil ženine účty peniazmi neapolskej, rímskej banky a tými, ktoré dostal od Kornela Herza. V Uhorsku dôvera nahradzuje účtovanie; v Taliansku vyšetrovali, u nás považovali vyšetrovanie za zbytočné ešte i vtedy, keď na sneme opätovne pozdvihovali žaloby, že ministerpredseda peniaze dával vládnym kandidátom Z čoho dával, odkiaľ ich dostal, komu a pod akými podmienkami dával: to väčšina parlamentu nestopuje. V talianskej snemovni mierne súdila liberálna väčšina o svojom bývalom voľcovi, vyslovila iba zazlenie, že nemravnými prostriedkami vplýval na zákonné, svobodné volebné právo ľudu. V Uhorskej liberálnej strane našiel sa len jeden človek, ktorý sa škandalizoval; talianska opposícia — 108 ľudí žiadalo, aby bol Crispi predvolaný k trestnému súdu. V Uhorsku mocní vždy vyhýbajú súdu a ani len opposícia nenavrhuje, ač je na to zákon, aby vláda postavená bola pod obžalobu. Talianský Crispi vzdal sa mandátu, keď mu vyslovili zazlenie a keby ho znovu vyvolili do parlamentu, i vtedy bol by mŕtvym človekom; uhorský Crispi — imo enim in senatum venit, je predseda vlády, voľca strany a vystatuje sa, že bude panovať s bodákom a guliami, keď nedá sa inak. Vidiac to, neobjím sa reakcie, ktorú hlása gróf Ján Zichy proti liberálnemu hospodárstvu, lebo uhorský národ (Mysl pod uhorským národom národ politický, ktorý dľa S u tvoria všetky národnosti Uhorska. Red.) nie je v stavu reagovať. Keby mal sily protivit sa, už od dávna nebol by trpel tie nadužívania a tyranie, ktoré trpí. Chudobný je a majetok mu konfiskujú, osobnú svobodu urážajú,

BESEDNICA.

Dráma v uholníku.

(Pokračovanie).

II.

Predpoludním malá Cila s usmievajúcimi sa očiami doniesla Hašábovi revisiu do stroja.

Nás súdruh dnes dvojnásobne raduje sa revisiovému hároku. S týmto hárkom v ruke, ako by počestným listom, i opustiť môže svoju kassu, ktorá mu je v pondelok strašne protivná, i dvere strojovne môže otvorit, a to bez toho, že by ho hlavný strojmajster vykázal odtiaľ, a môže vidieť Vilmu, ono pôvabné dievča, lásku svojho srdca, môže sa kochať v jej okružujúcej bytnosti, ba snáď i pošepnúť jej nezbadano niekoľko žartovných slov.

A táto sladká myšlienka vytrhla ho z nedávnej mrzutosti a doniesla ho do veselej, dobrej vôle. Potom schytil hárok a vzal od vyznačených ešte sirdratejšie, porúchanejšie listy (vidí od dnes!), potom sa ponáhal do strojovne, naplnenej rozličným zápachom, aby čím skôr zrazil sa z obzoru pána Žarnovického, ktorý v pondelok riadne s dvojnásobnou pozornosťou sprevádza svojich sadzáčov.

Hašáb lahol si na zafarbenú, olejom páchnucu formu*), a zskat jej hladajúca ruka pi-há do litier, korigujúce, vysliela žiadostivé pohľady na všetky strany pomedzi stroje, ktoré svojím šumom čuy urážaly.

Naraz pristavil sa jeho pohľad na dievčatí, chrčtom oproti nemu stojacom — na vábnej Vilme.

Vilma, sotva osemnáročná, je rozvíjajúci sa ružový puk. Taký sthly je jej vzrast, ani tej naj-

krajšej jedličky. Na jej bielistnej tvári javí sa všetko kúzlo pôvabu mladosti. Okolo jej karmínových, plných pier neprestajne pohráva kúzelný úsmev. Z jej veľkých, ohnivých, čiernych očí žiari čarovná neha, do vytrzenia prívodiaca na ňu hľadáčeho. Na jej jasné čelo spúšťajú sa umele utvorené kučery, a jej bavoranné vlasy sta diadlom okrašľujú jej krásnu hlávku. Jej rúčky také drobúlinké! Na jej vypuklej hrudi drieme vnada, a v celej jej bytnosti zrači sa sviežosť.

A kollegovia, shovárjúce sa, neraz poznamenajú: — Takéhoto pôvabného dievčata ešte nemali sme pri stroji, odkedy tu stojím, a veru už dávno som tu. Nie div, že nás všetkých okúzila. Veď taký čarovný je jej pohľad, taká okružujúca jej kráska!

Verejnou tajnosťou tlačiarne je, že Ján Hašáb je milencom krásnej Vilmušky.

Hašáb, tonúc v blaženosti, pozerá a obdivuje čarovnú dievčatku.

Cez spínavý oblok derúce sa lúče jarného slnca priateľsky, lichevite osvetľujú krásnu hlávku Vilminu. Jej labutie hrdlo, pravidelne formy jej údov, jej stihlu postavu. Jej zjav v tomto okamihu vznáša sa v záplave lúčov zapadajúceho slnca.

A ako Hašáb hľadá na anjela svojej lásky, na krýdlach jeho obrazovnosti takmer letí nadšený výkrik túžby jeho horúceho srdca:

„Oh, nepohň sa! Zostaň takto dlho, navždy! Taká anjelsky krásna si takto!“

Zrazu sta strela preletely jeho mozdgom tieto tri výstražné slova:

„Dajte si pozor!“

Mimovoľne, zmätено odvrátil od Vilmy svoj horúci pohľad. Za minútu nebol v stave zbaviť sa náhle zmocnivšieho sa ho zmätku; ale keď potom pozdvihol svoje oči a vhlbil svoj zrak do žiariacich očí teraz už k nemu obráteného dievčatka, v tom okamihu

zabudol na tie tri výstražné slova, zabudol na všetko, čo ho obkľučuje, na veľkú miestnosť, na seba samého, a len ju vidí, čarovnú postavu svojej naruživej lásky, len to vie, že všetkého je schopný pre ňu, len to cíti, že i najväčšie obete priniesie, že by vedel zomreť pre Vilmu: takým blúciacim ohňom ju miluje, takou horúcou, sialenou láskou ju ľúbi, zbožňuje, bozkáva ešte i sláky jej nôh. On je úplne otrokom dievčata. Nevidí nikoho iného okolo nej, nepočuje nič, len na ňu hľadá, cele opojený tevyšlovnu rozkošou.

Prudká naruživosť už už stroji sa uchvátiť Hašába. Neodolateľná sila popudzuje ho, mocný žiar ho ženie, aby vrhol sa k nobám Vilminým, alebo hodil sa na jej vypuklú hrud a opýtal sa jej: čo si žela, čo si žiada, aby sa pre ňu obetoval? Milerád podujal by sa na všetko, naskutku vyplnil by i jej najvršiu túžbu, oh, len nech nehľadí na neho takou očarujúcou pôvabnosťou, nech ho neprívádza do vytrzenia. Nuruživejšiu biktom už i tak nemôže horeť pre ňu.

A keď opojený súdruh chcel priskočiť k Vilme, ktorá svojimi očiami, perami, celou svojou bytnosťou odrazu usmievala sa na neho, v tom okamihu zjavila sa mohutná postava hlavného strojmajstra zpoza stroja s drubej strany.

Trochu ochladeno natiahol sa Hašáb za svojím šidlom, aby pokračoval v práci svojej. Sotvaže sa pribral k nej, jeho nepokojný pohľad už zase utkvel na tvári Vilminej.

Mladý strojmajster práve vtedy štípal ružové lica dievčata.

Hašáb sta tiger skočil k strojmajstrovi, postípkujúcemu dievča, a schytilac ho mocne za ruku, bez seba skríkol na neho:

— Nedotýkajte sa viac mojej Vilmy, lebo beda vám!

(Pokračovanie.)

*) Vysádzané strany, tvoriace hárok.

politických práv ho pozbavujú, jeho žaloby nepočúvajú, spravdliivosť nenachodí nikde; keď kričí, zatvárajú ho a ak sa nepredá vláde za peniaze, vysmieávajú ho. Skutočne v Uhorsku nevypláť sa byť čestným — il faut passer par là. Už chystajú nový volebný menoslov na vyhudenie opozície, kde ešte nachodí sa „takáto“. Bánfyho vláda chce sa zabezpečiť na všetky eventuality. Keď bude treba rozpustiť snem, dobre; on je na všetko pripravený a nedostanú sa dnu ani Apponyi, ani Horánszky a z ľudovej strany nik; ale i z liberálnej strany len tí dostanú sa dnu, ktorí sa nekompromitovali, ako Emmer — ba ani Desider Szilágyi nebude viac predsedom snemovne. Zadakovat? Nech to urobí taliansky Crispi. Desider Bánfy a Max Arányi (direktor kompromitovanej existujúcej spoločnosti „New-York“ Red.) nespáchajú podobné bláznovstvo. Vyženuť z parlamentu svojich protivníkov a sami zostanú zákonodarcami. Neboja sa verejnej mienky, lebo takej niet; aby jej nebolo, o to starajú sa platená tlač a polícia. V takýchto pomeroch zvedaví sme na vyrovnanie a návrh zákona o administrácii atď.“

Dopisy.

Trnava. Dňa 24. t. m. mali sme prvú riadne valnú zhromaždenie „Ludovej banky pre Trnavu a okolie“, účastinnej spoločnosti. Účasť na ňom bola veľká. Prítomných bolo vyše 100 účastinárov, zastupujúcich dobre vyše 600 účastin. Táto valná účasť je dobrým znakom pre budúcnosť ústavu nášho, hlavne preto, že medzi prítomnými účastinármi bolo do 100 ročníkov z okolia. Početne zastúpení boli aj účastinári zo susedných stolíc.

Hneď po otvorení zhromaždenia žiadal veľkým hlasom účastinár Mondogh, že ponevác tu v zhromaždení vidí mnohých takých pánov, o ktorých on nevie, že by boli účastinári, aby sa konštatovalo o všetkých prítomných, či sú účastinári a či majú právo hlasovania. To sa mu i stalo po vóli na návrh účastinára dr. Štefanoviča, a potom už mal pán Mondogh srdce na mieste.

Účastinári s oduševnením vzali v zámosť zprávu správy i dozorneho povereníctva a dali správe absolutorium, vybavili pokojne a rýchle cely program a rozisli sa, volajúc na slávu p. direktorovi Fr. Veselovskému.

Napriek tomu, že v správe samej boli také živly, ktoré nízkymi intrigami a zlovoľnosťou hatily rozvoj spolku, predsa už tomuto valnému zhromaždeniu predložené záverečné účty na čas od 1. júla 1897 do konca roku dokazujú, že m. „Ludová banka“ v Trnave dobré výhľady do budúcnosti, lebo akcolvek len pol roka účinkovala, vykazuje slušný výsledok, popri tom zipsala celé trovy zakladacné a skoro 500 zl. z inventáru.

Keď vylúčia sa zo správy tie zlovoľné živly, tak že vyvinú ústavu doma nebude nikto prekážky robiť, prorokujeme „Ludovej banke“ našej skvelý zdar. Bože to daj!

Chýrnik.

Pamätajte na slovenskú študujúcu mládež pri každej príležitosti!

— Naše tlačové pravoty. Pojednávajú tlačové pravoty proti redaktorovi Pietrovi je výnosom č. 22.412 odročené a k pojednávaniu excipit den 4 apríla 9. h. ráno určený. Obžalovaného zastupuje p. dr. Milos Štefanovič.

— Potvrdená voľba. Hodnoverne dozvedáme sa, že voľba pána Ludvíka Hrdličku za evanj. fárara v Turanoch je potvrdená. Blahoželáme!

— Poziar. Obec Grlica v gemerskej stolici skoro celá vyhorela. Zostalo iba päť domov. Bieda je veľká.

— Noví tajní radcovia. Jeho včelčenstvo vymenoval za tajných radcov baróna Karola Horniga, vesprimskeho biskupa, grófa Gejuz Andrássyho a baróna Žigmunda Bohusa.

— Z valného zhromaždenia peštbudínskej advokátskej komory. V nedelu mala peštbudínska advokátska komora valnú zhromaždenie, ktoré veľmi páchlo demonstráciou proti ministrom Erdélymu a Perceľovovi. Advokát dr. Vilhelm Vázsonyi tvrdil, že začínajú prenasledovať advokátov práve tak, ako tlač, a v oboch prípadoch vychodia z toho istého stanoviska. Moc nemôže mať rada ochrancu práva a slobody, lebo bez neho vrchnosť pohodnejšie a chytřejšie môže zlomiť väzy spravdliivosti. Tak povstávajú surové a nehanebné atentáty proti osobnej slobode... (Búrliivý súhlas.) Tak sa mohlo stať, že najnovšie ministerskými nariadeniami konfiskovali právo zhromažďovania sa, tlačovú slobodu, zakázali sberky na politické ciele a ešte i hanbu núteného fotografovania uvrhli na krajinu. (Búrliivý súhlas a potlesk.) A páni — pokračoval rečník — nemámte sa tým, že môžete očakávať nápravu od toho ministra pravosúdia, ktorý vo svojej malichernosti do hŕby rúca veľké tvorby... (Za minúty trvajúci potlesk.) Tento

potlesk — dokončil — nepatří mne, ale je to odúdenie panujúceho mizerného systému. Spokojný som s výsledkom a ďalej nehorovím. (Potlesk.) Potom bola reč o vypovedi ministra Erdélyho; tento totiž povedal, že advokáti robia mnoho pravôt. Toto vraj nestojí, lebo množenie sa pravôt zapríčiňuje práva neistota. V istých otázkach súdy donášajú rozdielne vyroky. Tým čínom stáva sa processovanie lotteriou, následkom čoho stránky probujú šťastie. Súdy rozdeľujú kurátorstvá strane. Na príklad člen magnátskeho kasína bol v 37. prípadoch kurátorom, ale nečlen kasína v tom istom čase raz alebo ani raz.

— Dohra k druhej čačianskej voľbe. „Ny. Sz.“ píše: „Povestná druhá čačianska voľba, ktorá bola ešte dňa 5. januára 1897 a na ktorej pri assistencii Armina Poppa, Gejuz Gajárho a Jakuba Kepfa vymenovali železničiaru Petra Rátha za krajinského vyslanca, mal veľmi charakteristickú dobu pre liberálov. Emil Pichler, čačiansky remeselník, robil liberálom zástavy, ale dosiaľ este nedostal cenu za ne, asi 300 zl. Vyslanec Ráth nechce platiť, lebo, ako vraví, Armin Popper sľúbil mu ich zadarmo. Pichler zaslal teda objednávatela zástav, Jozefa Schallera, hlavného polesného Popper Hahnovského. Súdna pokračovanie už sa i odbyvalo pred čačianskym okresným súdom, ale nebolo ukončené lebo liberáli volajú ešte i povestného žilinského železničiaru Klocha za svedka. Po voľbe dajú sa žalovať, a chudobný človek mal iba preháňacký, ztratu a škodu.“

— Tá sloboda! 800 saských voličov zaslalo svojmu vyslancovi (okres bystrický) Karlovi Flugerovi vlastnoručnými podpismi zaoprené vyzvanie, aby konečne raz vystúpil už z liberálneho tábora. Teraz slúžni, žandári et comp. stopujú „zradu“. Vystretujú a vypočítávajú ľudí, či neboli vyzdrievané zhromaždenia, čo sa hovorilo, čo a kto podpisoval atd. atd. A to všetko len preto, aby spolahivý Sasík bol zachránený liberálnemu tábora.

— Strašné nešťastie zvestujú zo St. Johns (Nový Fundland). Parník „Greenland“ vybral sa bol na lov tuleňov. Teraz sa vrací a doviezol 23 mŕtvých námorníkov. Na lodi bolo 54 námorníkov, títo všetci vystúpili na lodi polovať na tuleňov. Zrazu vznikol veľký víchor, ľudové tably, na ktorých námorníci stáli, roztrhali, a 46. námorníci zahynuli vo vlnách. Iba ôsmi z celej výpravy zachránili si život. 23 mŕtvov doviezla loď a ostatných 23 zostalo v mori. Akoľkovek — ale chýr páchne trochu amerikáncinom.

— Gladstone. Dľa londýnskeho telegramu veľký muž anglicky vie už o tom, že je jeho stav beznadziejny a že katastrofa onedlho nasledovať bude. Sám Gladstone vyzval svojho lekára, aby pred ním nič neskrýval. A zvláštne je to, že Gladstonea ne-deprimovalo to povedomie, že blíží sa ku koncu života. Je pokojný duševne a prichystal sa na odchod s tohoto sveta. Bolasiť mal veľké, ale tieto mierni mu jeden člen rodiny hubovo. I Gladstoneová zachovala duševnú rovnováhu a sama opatruje svojho muža. Veľmi je padlo Gladstoneovi, keď mu oznámili, že jeho verný pes zdochol. Od toho času totiž, čo sám Gladstone nemohol ho kŕmiť, nedotkol sa zrádia a zdochol hladom.

— Sťahujú sa — Maďari. Maďarské časopisy so žialom oznamujú, že z viac obcí v peštianskej stolici sťahujú sa už i Maďari do Ameriky. Najnovšie na okolí Vacova badat vstavaľovecký pohyb. Viac rodín vyvandrovalo už minulého roku do južnej Ameriky, pred niekoľkými týždňami zase putovali viaceri do Kanady, a ako slyšac, dohovorení sú už mnohí, že budúcej jeseni opustia vlasť. „P. H.“ pripisuje to tomu, že maďarskí sedliaci napáchli tou socialistickou — vlastne židovskou — zásadou, že „ubi bene, ibi patria“. Ale s druhej strany tvrdí, že v mnohých obciach v tomto žirnom kraji ľud živorí v zlych pomeroch medzi veľkostatkármi a je veľmi zanedbaný. Nuž toto píšu o žirných krajoch, kde ešte dá sa ako-tak vžiť, čo ale povedať o biednom Šariši, Orave atď., kde neurodí sa ani len poriadny ovos, kde ľud nemá kam vyhnat kravu na pašu a o ktoré kraje stará sa tak vláda, ako o lanský sňah?

— „Sornalisticák“ banda. Budapešti Napló“ odporúča peštbudínskej policii nasledovné periodické časopisy: „Magyarország Tudósító“, „Budapesti Hírnök“, „Budapester Illustrirte Zeitung“ a „Képes Ujság“. Tieto časopisy založila jedna spoločnosť tým cieľom, aby z času na čas mohla dakoho obrat. Členovia tejto bandy, všetko „redaktori“, vždy držia totiž na pohotovosti jeden, štyri strany počítajúci časopis, na jehož prvej strane je do neba vychválená osoba, ktorú si vzali na mušku. Tento odosú potom časopis i s pripojenou poistenkou, na 10—20 zl. znejúcu, dľa toho, na kolko ktorého ocenili. Z uvedených časopisov ani jeden nie je oznámený vrchnosti, ani neodovzdáva povinnosť výstyk, napriek tomu, že na prvej strane stojí, že už vychodí ročník XVIII. Členovia tejto bandy sú všetko recipovani noví vlastníci a nádejní spolahiví obranci jednotného maďarského štátu, a sice: Kemény (Kohn) Tivadar, Birnfeld F. a Ebenfűher Oszkár. (Tito dva, tak sa zdá, nestačili este odložiť si po 50 kr. na preporodenie sa.) Vydavateľom je Kohn Fülöp, otec Kemény Tivadára. „B. N.“ odporúča peštbudínskej policii celkom správne, aby upustila od fotografovania socialistov, a aby tým získany čas upotrebila na pochytanie onej bandy.

— Baptisti budú tiež recipovani. Dočasny výbor uhorských baptistov este v januári roku

1895 predložil ministromi osvety vierovyznanie a cirkevnú organizáciu baptistov, na čo minister vynesol uzavretie, že zásady tejto konfessie neobsahujú nič takého, čo by sa protivilo platným štátnym zákonom. Len cirkevnú organizáciu musia trochu poopravovať Baptisti to učinili a v máji minulého roku predložili ministerstvu opravený cirkevný poriadok. Teraz nachodí sa v ministerstve pravosúdia, odtiaľ pôjde k ministerstvu vnútra a potom bude nasledovať uznanie Baptistov je v Uhorsku do 5000. Na celom svete do 5,000 000. Dogmaticky stoja najbližšie k evanjelikom, vjmúc kŕst a cirkevnú disciplínu. Oni totiž kŕstia len tých, ktorí to sami žiadajú a složia vierovyznanie. Ich cirkevná organizácia uznáva cirkevné obce celkom neodvislé. V Peštbudne je maďarská a nemecká cirkev. Táto má svoj chrám, tamtá len modlitebnicu. Dľa národnosti medzi uhorskými baptistami je 4100 Maďarov, 500 Rumunov, 300 Nemcov a 100 Slovákov.

— Nešťastie. Tunajší cigáni-hudobníci, idúce popolnici z krmy, povadili sa. Jeden z nich, syn Paľo Čonku, Eugen, napadnutý kollegom, bránil sa s dáždnikom tak nešťastne, že ostrým koncom oceľovej rúčky pichol mu do oka, prerazil kost očnú, tak že špic dáždnika vnišiel nešťastníkovi do mozgu, tak že za niekoľko hodín zomrel. Čonku zavrel.

Hrob Džindžis-chana.

(Dokončenie.)

Tie dva veľké šiatre z bielej huny, ktoré prikrývajú hrob, sú celkom podobné šiatrom, aké dnes užívajú Mongoli, lenže sú ďaleko väčšie. Sú spojené takým spôsobom, že z prvého možno pozorovať, čo sa deje v druhom, a každý z nich má na končiarí strechy veľké pozlatené jablko z bronzu, akých vidieť na strechách veľkých tibetských kláštorov (Lamaserie). Predný šiatr slúži k obradom; asi dvadsiť ľudí má v nom dost miesta pre voľny pohyb; v prostriedku je oltár, pokrytý žitým hodvábom, na stranách vysoké stoly na červeno lakované; na povale hodvábna príkriež fialkovej farby s kvietkami, veľmi starej práce a pochádzajúca, možao, od vybojca samého. Červená záclona oddeľuje prvý šiatr od druhého; túto zdvíhajú len pri modlitbách a obetiach; keď je stiahnutá, vidno v druhom šiatre veľkú striebornú truhlu, nízkú, ale širokú, ktorá obsahuje popel cisára. Má podobu veľkého kufru a je na stenách ozdobená v kove samom vyrytými ružičkami. V pozadí šiatra, nad hrobom, visí zrkadlo v rámci vykladanom, čínskej práce, a na stene visia rozličné veci, ktoré vraj patrily Džindžisovi, tak na pr. jeho sedlo a šabla. Skutočne sú to ale len padelky, originály sú starostlivo schované, aby sa predišlo svätokrádežiam, častejšie a najviac za času poslednej musulmanskej revolúcie podujatým, ale nezdarovým.

Je nápadné, že este dn s je zakázaný vstup všetkým kňazom, ktoréhoľkovek náboženstva; este aj Lamoria (tibetskí kňazi), ktorí požívajú veľkú úctu u Mongolov, nesmúj modlitby vykonávať a ruženec odrieťak v okrají zábradlia, ale len z vonku. Tento zákaz má historický význam a mohol by nám ulahčiť dôkaz, že Džindžis chan, tak ako aj druhí cisári, čo po ňom vládli tróuom čínskym, nepriznávali sa k žiadnemu vlastnému náboženstvu. Už sám skutok jeho upálenia — akže je pravdivý — by nám bol dôkazom, že sa nepriznával ani k viere mohamedánskej, ani k nestorianskej, ako o tom rozprávajú.

Obrady v pamät Džindžis-chana sú čisto laické, svetské; vykonávajú ich dôstojníci, poverení zdesne strážou hrobu a dostávajúci od dvora pekingského hodnosť skutočných mandarínov. Spôsob obradov zadržáva v sebe tri oddiely ceremonii: malú obeť, veľkú obeť alebo obeť koňa a veľký sviatok každoročný v 21. deň tretieho mesiaca v pamät jeho smrti. Na tento pamätný deň shrnú sa Mongoli so všetkých koncov pustatin a rozbijú svoje šiatre v Jeke Etzen-koro, aby vyzvali relikvie cisárova, ktoré sú vystavené okolo hrobu. Počítajú ich desať a menujú sa „Džindžis Bodgo“ (sväté pozostatky Džindžisa); sú to:

1. Sedlo Džindžisovo, ktorého originál je v Kie-lao-čing, východne od palácu kráľa Čun (Wan).
2. Kuša v Hu-ky-tao-lao-Hei, desať míľ východne od Etzen-koro. Rukovät, striebrom pobitá, a ostrie šípy vsadené do zeme, sú z jeho času. Drevo každých 20 rokov obnovujú.
3. Pozostatky vojenského koňa, menovaného Antegantsegun (černocho) v Kebere na území kráľa Džungarského.
4. Flinta s krátkou vidlicou, v paláci kráľa Džungarského (ťažko jej priznať autenticitu).
5. Mäselnica, menovaná Pao-lao-antri v Čien-či-čte.
6. Jedna soška, urobená z popola stremenného sluhu pod menom Altau-ku-to-su v Otoku.
7. Hrob druhej kráľovny v Kiase (Dži-džin-fü-Tumir-Altü), hrob ženy Džindžisovej (dľa Prjevalského).
8. Hrob tretej kráľovnej v Bagha-Etzen, ktorý som tiež navštívil.
9. Pozostatky Džindžisove a prvej kráľovny v Jeke-Etzen-koro, ako sú opísané.
10. Jeho veľiká zástava (ta-ky), viac ako 50 kilometrov vzdialená južne od hrobu. Táto kopija, z čierneho dreva, je zasadená do zeme a nikto sa jej nemôže dotknúť bez toho, žeby hneď nezomrel; duch Džindžisov stojí vedľa nej a drží ju, zato ju nikdy neprenášajú do Jeke-Etzen-koro dňa 21. 3. mesiaca.

